

J. C. Mann: *Legionary Recruitment and Veteran Settlement During the Principate*. Institute of Archeology, Occasional Publication No. 7. University of London, 1983. 184 strani, 1 preglednica, 33 tabel, preglednih seznamov legij, rekrutiranja, premestitev in veteranskih naselij v posameznih deželah

V prvem poglavju nas avtor podrobno seznanja z načinom rekrutiranja in ustanavljanja veteranskih naselij v času pozne republike in objavlja seznam le-teh v Italiji za časa od Cezarja do Avgusta. Sledi pregled po posameznih provincah: Siciliji, Španiji, Galiji, obdonavskih deželah, Grčiji, Mali Aziji, Siriji in severni Afriki. Za nas je posebej pomembno sicer kratko poglavje o Iliriku, kjer spregovori o Saloni, Epidauru in Naroni, ki niso bila veteranska naselja, kot je to bila Emona.

Drugo poglavje je pregled legijskega rekrutiranja in ustanavljanja veteranskih kolonij v principatu. Najprej posveti poglavje Afriki v času do leta 69, v flavijskemu in trajanskemu času, ter nazadnje obdobju od Hadrijana do smrti Maksimina Tračana. Ugotovitve podpre s pregledno tabelo. Sledijo ostale province. V tretjem poglavju je avtor pripravil študijo razvoja legijskega rekrutiranja in ustanavljanja veteranskih kolonij v času principata, ločeno v julijsko-klavdijskem, flavijskem in trajanskem, ter obdobju od hadrijanskega do dioklecijanovega časa. To je tudi najpomembnejše poglavje, ki je vredno pozornosti slehernega arheologa, ki se kakorkoli ukvarja s provincialno rimsko arheologijo.

Dodatek je poizkus datacije posvetilnega napisu iz Lambaze, ki ga je obravnaval že J. Marillet-Jaubert, v članku *Le legat de Numidie A. Iulius Pompilius Piso T. Vibius Laevillus ... Atus Berencianus* v *Arheološkem vestniku* 28, 1977, str. 349-350.

Tekstu sledijo pregledne tabele rekrutiranja, veteranskih naselij in premikov enot po posameznih pokrajinah.

Posebej pomembna je tabela 33, časovna razpredelnica premikov in stacioniranj posameznih oddelkov do leta 230. Na tej tabeli lahko hitro dobimo časovni in prostorski vpogled v premike legij v celotnem cesarstvu. Za nas vsekakor zanimiva legija XV Appolinaris, ki jo po bivanju v Emoni verjetno zatečemo v Savariji in šele od klavdijske vladavine dalje v Karnuntu, kar so jasno pokazala tudi tamkajšnja izkopavanja. Sledi izčrpen seznam uporabljene literature, ki je lahko izvrstna pomoč ljudem, ki se sicer ne ukvarjajo s preučevanjem vojaške zgodovine, pač pa jo pri svojem delu morajo poznati. In prav ta misel velja tudi za to izvrstno delo, ki ga bralcem predstavljam.

Verena VIDRIH PERKO

Katrin Roth-Rubi: *Die scheibengedrehte Gebrauchskeramik vom Runden Berg*. Serija Der Runde Berg bei Urach. Jan Thorbecke Verlag Sigmarin-gen, Heidelberg 1991. 223 strani, 8 kart, 1 barvna priloga.

Izkopavanja iz Runde Berga so dala številne pomembne podatke o alamanskih in merovinskih zgodnjih naselbinah in utrdbah. Njihov pobudnik je bil V. Milojević v letu 1967 in je obenem vzbudil kulturno zgodovinske analize in študije, ki so sedaj pomemben doprinos k poznavanju zgodnjega srednjega veka. Vodil je tudi izkopavanja vse do svoje prezgodnje smrti 1978. Pripravil je prvih pet publikacij, po smrti ustanovitelja Kommission für Alamanische Altertumskunde pa sta izšla še dva zvezka.

Keramik, izdelano na vretenu, izkopano v letih 1967-72, je obdelala znana švicarska keramologinja Katrin Roth-Rubi. Arheometrične študije je prevzel G. Schneider z delovno skupino iz Freien Universitaet Berlin, kjer so opravili vse ostale mineraloške in petrografske raziskave. Izsledki so bili izjemno uspešni, saj so raziskovalci skupaj dokazali, da se je, v nasprotju z dosedanjimi trditvami, ohranila rimskodobna tradicija lončarskih delavnic še po padcu imperija.

Domnevo je prva sprožila K. Roth-Rubi, ki je opazila, da so med oblikami poznoantične, na vretenu izdelane keramike posamezne oblike, ki nedvomno sodijo v merovinsko dobo, glina pa ima značilnosti najdišča iz alamanskega ozemlja. Lončarske delavnice so izdelovale enake izdelke tudi po koncu prve nase-

binske faze, torej še po zasedbi Frankov ob prehodu 5. v 6. st. To pomembno spoznanje pa prinaša povsem nov pogled v kontinuiteto antike v zgodnji srednji vek v alamanskem prostoru.

Roth-Rubijeva je na začetek poglavja o keramiki postavila 10 barvnih fotografij tipičnih finih prerezov fragmentov ustij keramičnih posod, ki že z minimalno 1,5 ali 2 kratno povečavo nudijo hitro in izčrpno informacijo o opaznih razlikah v glini posameznih faktur, ki temeljijo na barvi jedra, površine, gostoti in velikosti vključkov, ter poroznosti mase. Fotografijam je avtorica dodala kratek jedrnat opis z najvažnejšimi podatki.

Roth-Rubi nato razloži metodo dela; vso grobo keramiko je razdelila na štiri glavne skupine, glede na postopek žganja, površino, premaz in sredico ter vrsto, velikost in gostoto primesi. Toda ta koncept ni pokazal razlik med poznoantično in merovinskodobno keramiko, zato je postopek spremenila.

Gradivo je razdelila po izkopavalnih segmentih, ga v prvi fazi zrisala, nato pa zelo pragmatično, makroskopsko sortirala glede na barvo gline in strukturo preloma.

Iz tega je izluščila 9 skupin, ki so se med seboj z lahkoto ločevale, namesto posameznih opisov je uporabljala le oznake Q 1-9 (Qualitätsgruppe) pri posameznih odlomkih, kar je silno olajšalo in časovno skrajšalo postopek dela, obenem pa tudi omogočilo pregled. Oblikovna analiza je namreč pokazala silno reven inventar in majhno variabilnost.

Tako je hitro dosegla pričakovano olajšanje delovnega postopka in pridobila preglednost (obdelala je 1500 odlomkov) nad gradivom, upala pa je tudi, da bo rezultat pokazal posamezne lončarske delavnice, kar so na koncu petrografske analize potrdile.

Analiza forme temelji izključno na analizi ustij posodja, poslužila pa se je Unversagtove klasifikacije. Poimenovanje je prevzela zaradi šifriranja in ne kot paralele. Tako je dobila šest glavnih oblik (Alzei 27, 33/32, 29, 17/18, 30 in melnice), variacij je malo in prav tako skoraj ni odstopanj. Oblike so prikazane na str. 16.

Pomembna je trditev, da ni kuhinjske posodje nikoli toliko standardizirano, da bi ga lahko zreducirali na prototipe. Prehodi med posameznimi formami pa so tekoči.

Pri množinskem pregledu natančno pove način sortiranja, saj so zbirali le ustja in ročaje, dna pa so le prešteli. Za fino razdelitev pa je upoštevala le ustja posod. Najštevilnejši so bili lonci z žlebom za pokrov, z izvihanim ustjem, krožniki, sledijo vrči in ročke, ki jih je štela skupaj, in nazadnje melnice.

Razvojne tendence je avtorica vključila v poglavje o datiranju.

Mnenje, da se tradicija rimskodobnega lončarstva pri Alamanih nadaljuje, je že staro, vendar so ga pozneje potisnili na stran, češ, da je mlajše posodje prihajalo kot import z leve, rimske strani Rena. Vse te analize so delali tipološko, ne pa tudi faktorno, kar je šele odkrilo pravi izvor.

Devet fakturnih grup je torej hipotetično izhajalo iz devetih keramičnih delavnic. Toda takoj je postalo jasno, da so razlike v glini nastale le zaradi različnega postopka žganja. Torej je glina imela enotni izvor, tako rimskodobna, kot alamanska. Pri tem je bilo zelo pomembno dejstvo, da so ležale delavnice na levem bregu Rena več kot 100 km daleč, kar bi pomenilo monopolizacijo trga, nepredstavljivo za antiko, saj je import kuhinjskega posodja izjema. Petrografske analize glin so pokazale dve izvorni grupi glin, ki se križata s kvalitetnimi skupinami posodja z Runde Berga, obe glini pa sta značilni za območje Uracha in okolico. Kemično petrografske analize vrtenne keramike so se razlikovale od ročno izdelane keramike, verjetno so uporabljali različna nahajališča.

Tako je raziskovalka prišla do izjemno pomembnega rezultata, da so delavnice iz okolice Uracha uporabljale forme in stilni razvoj, ki ga sicer opazimo le v rimskodobnem lončarstvu in so torej obvladovali postopke priprave glin, oblikovanja na vretenu in žganja enako kot v rimskih provincah.

Za potrditev rezultatov je avtorica poiskala referenčne kontrolne najdbe z zanesljivo kronologijo, kot npr. z grobišča Krefeld-Gellep, naselbinskih plasti Trier Altbachtal in drugih. Skušala je odgovoriti na vprašanje, ali naselbina še živi v 7. st. ali so tu le še nekatere oblike, in če so, ugotoviti katera. Izpeljala je razvoj posameznih form, ter dobila zelo pomembne rezultate, ki vedno znova kažejo redukcijo finih elementov razčlenjenosti.